

حافظه، خواب، هیجان اخلاقی و پیشرفت تحصیلی در گستره زندگی

Research on Memory, Sleep, Moral Emotions and Academic Achievement Across the Lifespan

تحول فرایندهای شناختی، عاطفی و اخلاقی در طول زندگی همواره مورد توجه روان‌شناسان تحولی‌نگر بوده است. هر یک از این خطوط تحول، با دربر گرفتن عوامل متعدد و تعامل آنها، رفتار انسان را هدایت می‌کنند. به همین دلیل، دستیابی به قوانین حاکم بر تحول فرایندهای مذکور، با هدف تسلط فرد بر خود و محیط، ضروری است. در این بخش کوشش شده تا پژوهش‌هایی که تعداد محدودی از این عوامل را مورد بررسی قرار داده‌اند، مطرح شوند.

Loosli, S. V., Rahm, B., Unterrainer, J. M., Weiller, C., & Kaller, Ch. P. (2014). Developmental change in proactive interference across the life span: Evidence from two working memory tasks. *Developmental Psychology*, 50 (4), 1060-1072.

تغییرات تحولی تداخل پیش‌گستر در گستره زندگی: شواهد مبتنی بر تکلیف‌های مرتبط با حافظه کاری

حافظه کاری (WM) که به عنوان توانایی حفظ و دستکاری کوتاه مدت انواع متفاوت اطلاعات شناخته شده است، تحت تأثیر تداخل پیش‌گستر (PI) محتوای مرتبط پیشین قرار می‌گیرد، اما مطالعات اندکی در مورد تغییرات تحولی آمادگی برای تداخل پیش‌گستر صورت گرفته است. در پژوهش حاضر، تحول تداخل پیش‌گستر موارد خاص در گستره زندگی مورد بررسی قرار گرفته است. برای این منظور، ۹۲ آزمودنی ۸ تا ۷۴ ساله به تکلیف جست‌وجوی مورد اخیر^۱ و n بار بازگشت^۲، که در هر دو تکلیف تداخل پیش‌گستر مورد دستکاری قرار می‌گرفت، پاسخ دادند. نتایج نشان دادند عملکرد حافظه کاری جوانان در هر دو تکلیف بهتر از کودکان و افراد مسن بود. تعامل معنادار تداخل پیش‌گستر با سن نیز نشان داد آمادگی ایجاد تداخل پیش‌گستر در طول زندگی تغییر می‌کند. به عبارت دیگر، مسیر تحولی تداخل پیش‌گستر در دو تکلیف متفاوت بود: کودکان در تکلیف جست‌وجوی مورد اخیر بیش از بزرگسالان، خطای مرتبط با تداخل پیش‌گستر داشتند، اما در تکلیف n بار بازگشت این خطا کمتر بود. با توجه به ارزش زمان واکنش، عملکرد کودکان در مقایسه با بزرگسالان، در تکلیف جست‌وجوی مورد اخیر تفاوت نداشت. در هر دو تکلیف، افراد مسن بیش از بزرگسالان جوان خطاهای مرتبط با تداخل پیش‌گستر را نشان دادند. بنابراین، همانطور که انتظار می‌رفت، با تغییر تداخل پیش‌گستر یک مورد خاص، بزرگسالان جوان کمتر از کودکان و بزرگسالان برای تداخل پیش‌گستر آمادگی داشتند. به نظر می‌رسد تحول واگرایی تداخل پیش‌گستر به خصوص در کودکان، ناشی از عوامل مختلفی باشد که منجر به ایجاد مقاومت در برابر تداخل پیش‌گستر در کودکان و افراد مسن می‌شود. این امر می‌تواند با تحول فرایندهای شناختی بنیادی مانند مهار، حافظه یا پاسخ‌های متفاوت با خواسته‌های مورد نیاز در هر دو تکلیف مرتبط باشد.

Kelly, R. J., & El-Sheikh, M. (2014). Reciprocal relations between children's sleep and their adjustment over time. *Developmental Psychology*, 50 (4), 1137-1147.

ارتباط متقابل خواب کودکان و سازش‌یافتگی آنها در درازمدت

پژوهش‌ها در مورد ارتباط خواب و سازش‌یافتگی کودک و لزوم تبیین آن، به شکل فزاینده‌ای رو به گسترش است. در این پژوهش روابط متقابل خواب و نشانه‌های درونی‌سازی شده و برونی‌سازی شده در کودکان، طی پنج سال (سه دوره زمانی) مورد بررسی قرار گرفت. در نوبت اول ۱۷۶ کودک ($M = ۸/۶۸$ ، ۶۹ درصد امریکایی-اروپایی، ۳۱ درصد افریقایی-امریکایی)، در نوبت دوم

۱. در این تکلیف به مدت چند ثانیه مجموعه‌ای از مواد (برای مثال حروف)، ارائه می‌شود، سپس فقط یک مورد ارائه می‌شود و آزمودنی باید تشخیص دهد که این مورد در مجموعه قبلی ارائه شده است.

۲. عملکرد پیوسته‌ای که معمولاً در علم عصب‌شناختی به عنوان شیوه ارزیابی حافظه کاری مورد استفاده قرار می‌گیرد. این تکلیف توسط وین کرچنر در سال ۱۹۵۸ معرفی شد. در این تکلیف محرک مورد نظر در ردیفی از محرک‌ها ارائه می‌شود، و فرد باید تشخیص دهد، این محرک قبلاً در کدام مرحله ارائه شده است.

۱۴۱ کودک ($M=10/70$)، و در نوبت سوم ۱۱۳ کودک ($M=13/60$) شرکت کردند. این کودکان از طیف گسترده اجتماعی-اقتصادی انتخاب شده بودند. خواب از طریق خودگزارش دهی و نوار فعالیت‌های مغزی هنگام خواب و سازش‌یافتگی توسط گزارش‌های والدین و کودک مورد ارزیابی قرار گرفت. تحلیل داده‌ها نشان داد کم‌خوابی و کیفیت پایین خواب، می‌تواند افسردگی، اضطراب و نشانه‌های برونی‌سازی شده را در درازمدت پیش‌بینی کند. با وجود تأیید روابط متقابل، سازش‌یافتگی، تغییرات خواب را کمتر پیش‌بینی کرد. یافته‌ها نشان دادند ماهیت ارتباط متقابل خواب و مشکلات سازش‌یافتگی، در سنین گذار از تحول، روبه گسترش است.

Ongley, S. F., & Malti, T. (2014). The role of moral emotions in the development of children's sharing behavior. *Developmental Psychology, 50* (4), 1148-1159.

نقش هیجان‌های اخلاقی در تحول رفتار مشارکتی کودکان

در این پژوهش نقش هیجان‌های اخلاقی در تحول رفتار مشارکتی ۲۴۴ کودک ۴، ۸ و ۱۲ ساله مورد بررسی قرار گرفت. میزان همدردی کودکان براساس خودگزارش دهی و گزارش مراقبان اولیه اندازه‌گیری شد و شرکت‌کنندگان بار احساسی منفی و مثبت (برای مثال، احساس‌های گناه، اندوه و/یا ناخوشایند و احساس غرور، شادی و/یا خوشایند) خود را متعاقب اعمال ناقض و تأییدکننده هنجارهای اخلاقی پیش‌بینی کردند. میزان مشارکت نیز از طریق تظاهرات هیجانی کودکان در خلال بازی قدرت اندازه‌گیری شد. همدلی که بر مبنای خودگزارش دهی کودکان به دست آمد، به عنوان یک پیش‌بینی‌کننده مهم مشارکت در اوایل دوره کودکی، شناسایی شد. برای کودکان با سطوح پایین همدلی، مشارکت بر اساس بار احساسی ناخوشایند به دنبال عدم انجام اعمال جامعه‌پسند، پیش‌بینی شد. افزون بر آن، مشخص شد میزان رفتار مشارکتی در پسران ۴ تا ۸ ساله افزایش و در پسران ۸ تا ۱۲ سال کاهش می‌یابد. یافته‌ها در ارتباط با ظهور دو مسیر هیجانی جبرانی برای مشارکت، یکی از طریق همدلی و دیگری از طریق بار احساسی ناخوشایند، مورد بحث قرار گرفتند.

Benner, A. D., Kretsch, N., Harden, K. P., & Crosnoe, R. (2014). Academic achievement as a moderator of genetic influences on alcohol use in adolescence. *Developmental Psychology, 50* (4), 1170-1178.

پیشرفت تحصیلی به عنوان تعدیل‌کننده تأثیر عوامل سرشتی بر مصرف الکل در نوجوانان

پژوهش‌ها نشان داده‌اند بین عملکرد تحصیلی و مصرف الکل در دوران بلوغ نوعی ارتباط وجود دارد، اما آثار محافظت‌کننده واقعی این ارتباط، همچنان مورد بحث است. در این پژوهش نقش عوامل ژنتیکی در رابطه بین پیشرفت تحصیلی و مصرف الکل در نوجوانان و اینکه آیا پیشرفت تحصیلی، عامل ژنتیک میل به مصرف الکل را به رفتار واقعی تبدیل می‌کند (تعامل ژن × محیط) مورد بررسی قرار گرفت. تحلیل داده‌های به دست آمده از همشکمان، در بررسی ارتقای سلامت که در خلال سال‌های ۱۹۹۴ و ۱۹۹۵ در مورد نمونه‌های معرف نوجوانان ۷ تا ۱۲ سال انجام شد ($n = 399$) همشکمان یک تخمکی و دو تخمکی) نه تنها نمایانگر عوامل شایع ژنتیکی بود که بنیاد ارتباط پیشرفت تحصیلی و مصرف الکل را نشان می‌داد، بلکه شواهدی مبنی بر اثر متقابل ژن و محیط را نیز مشخص ساخت. در واقع، یافته‌های به دست آمده، نقش تعدیل‌کننده پیشرفت تحصیلی بر عوامل وراثتی- به ویژه در مورد نوجوانان با خطر بالای مصرف الکل- را برجسته ساخت.

ترجمه زهره صیادپور

گروه روان‌شناسی

دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب

تهران- ایران